

Б.Р.Топилдиев,

Тошкент давлат юридик университети
“Фуқаролик ҳуқуқи” кафедраси профессори в.б.А.Б.Рахимжонов,
ТДЮУ талабаси

МЕРОС МУЛКИНИ ИШОНЧЛИ БОШҚАРИШНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Аннотация: мақодала мулкдор манфаатларини таъминлашда фуқаролик-ҳуқуқий восита ва усул сифатида ишончли бошқарув институти, ишончли бошқарувчининг ҳуқуқий мақоми ёритилган, шунингдек, тегишли амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: мулкӣ ҳуқуқ, манфаат, мерос муносабатлари, ишончли бошқарув, шартномавий муносабат.

Аннотация: в статье освещены институт доверительного управления как гражданско-правового средства и способа обеспечения интересов собственника, правовой статус доверительного управляющего, также разработаны соответствующие практические предложения.

Ключевые слова: имущественное право, интерес, наследственные отношения, доверительное управление, договорные отношения.

Annotation: the article highlights the institution of trust management as a civil means and a way to ensure the interests of the owner, the legal status of the trustee, also developed relevant practical proposals.

Key words: property law, interest, inheritance, trust management, contractual relations.

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг мулкӣ ҳуқуқларини амалга ошириш ва таъминлаш жамиятнинг барқарор ривожланиши ва давлатнинг иқтисодий юксалишида алоҳида ўрин тутди. Шу сабабли қонунчиликда мол-мулкни сақлаш ва мулкдорнинг ҳуқуқларини кафолатлашга алоҳида эътибор қаратилади. Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 24 сентябрдаги “Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдор ҳуқуқларини кафолатлари тўғрисида”ги Қонунида мулкдор ҳуқуқларининг кафолатлари белгиланиши билан бирга уни ҳимоя қилишнинг махсус усуллари ҳам белгиланганлиги бунга яққол мисол бўлади.

Таъкидлаш лозимки, мулкдор манфаатларини таъминлашда турли фуқаролик-ҳуқуқий воситалар ва усуллардан фойдаланилади. Мазкур воситалар сифатида мулкдорнинг эрки-иродаси билан амалга ошириладиган шартномалар тизимини (масалан, олдидоти, ҳадя, ижара, омонат сақлаш ва шу кабилар) ҳамда мулкдорнинг эрки-иродасига боғлиқ бўлган воситаларни (ворислик ҳуқуқи инструментлари) кўрсатиб ўтиш мумкин. Шу маънода мерос мулкни сақлаш, унинг муҳофазаси ва ҳимоясини таъминлаш ҳамда мерос мулкига нисбатан ҳуқуқларни амалга ошириш, ушбу мол-мулкка нисбатан мерос қолдирувчининг хоҳиш-истаги бажарилишини назорат қилишда ворислик ҳуқуқининг васият ва қонуний ворислик қоидаларидан келиб чиқиб мерос мол-мулкни ишончли бошқариш қўлланилади. Масалан, васият қолдирувчи васиятномада мерос очилгунча ва меросхўрлар ўртасида тақсимлангунча бирор-бир

шахс томонидан бошқарилишини назарда тутиши мумкин.

Қўп ҳолларда мерос очилганидан кейин мерос мулкнинг сақланишини таъминлаш мақсадида мерос мол-мулкнинг рўйхатини тузиш ва уни сақлашга қабул қилишнинг ўзи етарли ҳисобланади. Бироқ амалиётда мерос таркибига бошқарилиши талаб этиладиган ва муайян юридик ҳаракатларни амалга оширмаслик камайишга ёки йўқотилишга олиб келадиган муайян мол-мулк (корхона, юридик шахс устав капиталидаги улуш, қимматли қўғозлар, мутлақ ҳуқуқ ва шу кабилар) кирадиган вазият юзага келиши мумкин [1, 35-бет]. Бу ҳолатда бошқарилиши талаб этиладиган мерос мол-мулкнинг тақдири, уни тегишли меросхўрга топширилгунча бошқариш билан боғлиқ жиҳатларнинг ҳуқуқий асослари аниқлаш муҳим аҳамиятга эга. Чунки, шахс вафотидан кейин унга тегишли бўлган фаол иқтисодий муомала объекти ҳисобланган мол-мулкга нисбатан юридик ва фактик ҳаракатларни амалга оширмаслик меросхўрларнинг манфаатларига зарар етказиши, мерос объекти бўлган мол-мулкнинг камайиши ва йўқолишига ёки умуман иқтисодий фойдасиз объектига айланишига олиб келиши мумкин. Шу боис вафот этган шахсга тегишли бўлган корхоналар, қимматли қўғозлар, ҳўжалик жамиятлари ва ширкатлардаги улушни бошқариш узоқ вақт мобайнида тўхтаб қолиши мумкин эмас ва ушбу мол-мулк тегишли меросхўрнинг ихтиёрига ўтгунча уни бошқариб туриш лозим бўладиган, бу эса мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг қоидаларини қўллаш асосида амалга оширилади.

Мерос мол-мулкни ишончли бошқариш субъектлари таркибининг чекланганлиги, фойда олувчини ихтиёрий белгилаш мумкин эмаслиги, ушбу шартнома меросхўрларнинг манфаатини таъминлашга хизмат қилиши ҳамда меросни эгаллаш жараёни якунлангунча давом этиши билан характерланади. Агар одатдаги мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси фойда олиш мақсадида тузилса, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси мол-мулкни сақлаш мақсадида тузилади. Бироқ бунда ишончли бошқаришга корхона берилган бўлса, шартноманинг мақсадида корхонани фаолият олиб бориш ҳолатида сақлаб туриш, яъни корхонани ҳуқуқ субъекти сифатида фаолияти олиб боришини таъминлаш лозим бўлади. Акс ҳолда корхонани бошқариш маънога эга бўлмайди ва фақат мулкӣ комплексни сақлашга қаратилган омонат сақлаш шартномасини тузиш йўли билан амалга ошириладиган муносабат бўлиб қолади.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, қўп ҳолларда мерос таркибига кирадиган корхона, ҳўжалик ширкати ва жамиятидаги улушлар, қимматли қўғоз, интеллектуал мулк объектига нисбатан мутлақ ҳуқуқларни бошқариш талаб этилади. Корхона, ФКнинг 85-моддаси биринчи қисмига кўра, мулкӣ комплекс сифатида кўчмас мулк ҳисобланади. Бунда корхонага нисбатан ишончли бошқаришнинг зарурати корхона – фуқаролик муомаласининг фаол иштирокчиси эканлиги ва унинг сақланиши меросхўрларнинг корхонани зиммадаги ортиқча юк сифатида эмас, балки “иш ҳолати”да қабул қилишлари кафолати ҳисобланиши билан боғлиқ.

Корхона билан бирга мерос объекти бўлган қурилиши тугалланмаган ва ҳали пудрат шартномаси амал қилиб турган объектлар; савдо маркази сифатида фойдаланилиб келинаётган, бир қисми ёки бутунлай арендага берилиши мумкин бўлган бинолар

ишончли бошқариш жорий этилиши муҳтож ҳисобланади. Шунингдек мерос мол-мулки сифатида ишончли бошқаришга фуқаролар яшашига мўлжалланган ҳар қандай кўчмас мулк берилиши мумкин, бироқ бунда ушбу кўчмас мулкда яшовчи шахсларнинг ҳуқуқларига риоя этилиши лозим бўлади. Бундай мол-мулкни ишончли бошқаришнинг мақсади ижарага олувчиларни топиш ва улар билан ижара шартномасини тузиш ҳисобланади. Натижада меросхўрлар нафақат кўчмас мол-мулк, балки ишончли бошқарувчи тўланадиган мукофотни чегириб қолган ҳолда ижара ҳақини ҳам оладилар [2, 126-бет].

Юридик адабиётларда мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси, хусусан, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг ҳуқуқий табиати хусусида бир қатор фикрлар билдирилган. Жумладан, Ю.Ю.Шубинанинг қайд этишича, мазкур шартнома ўзининг характерига кўра кўпроқ топшириқ шартномаси ёки ишончномага мос келади, чунки васият ижросисига бошқа шахс манфаати учун ҳаракат қилиш бўйича бир қатор юридик мажбуриятларни юклайди [3, 15-бет].

Е.А.Янушевичнинг фикрича, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси – келишув бўлиб, унга кўра бир тараф (бошқарувнинг муассиси) иккинчи тараф (ишончли бошқарувчи)га меросхўрлар меросни эгаллашлари учун зарар бўлган мол-мулкни муайян муддатга ишончли бошқаришга беради, иккинчи тараф эса бошқарув муассисининг топшириғига мувофиқ ва у томонидан кўрсатилган бир ёки бир нечта шахс (наф кўрувчи)нинг манфаатларини кўзлаб ушбу мол-мулкни бошқариш мажбуриятини олади [4, 98-бет].

И.А.Казанцевнинг ёзишича, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бўйича бир тараф (нотариус, васият ижросиси – бошқарув муассиси) иккинчи тараф (ишончли бошқарувчи)га мерос мол-мулки таркибига кирувчи айрим объектларни муайян муддатга ишончли бошқаришга топширади, иккинчи тараф эса ушбу мол-мулкни меросни қабул қилган меросхўрлар (фойда олувчилар) манфаатини кўзлаб бошқарувни амалга ошириш мажбуриятини олади. Мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бир тури ҳисобланади ва реал, ҳақ эвазига тузиладиган ва ўзаро (икки томонлама) шартномалар гуруҳига киради [5, 345-бет].

Фикримизча, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси моҳиятан вафот этган шахсга тегишли бўлган мулкни меросхўрларга ўтишигача бўлган давр учун тузиладиган шартнома ҳисобланади ва бу давр тугагач ушбу шартноманинг амал қилиши ҳам тугайди. Шу сабабли мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида бошқарув муассиси сифатида мулкдор ёки таъсисчи эмас балки нотариус ёки васият ижросиси иштирок этади. Қолаверса, бунда мулкни ишончли бошқаришда фойда олувчилар сифатида меросхўрлар иштирок этади ва уларнинг доираси умумий тартибда қонун бўйича ёки васиятном асосида аниқланади.

Мазкур шартномавий муносабат субъектлари таркибини Н.Ю.Рассказова унга таъриф бериш орқали ифодалайди. Унинг ёзишича, мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бўйича нотариус бошқарув муассиси сифатида иштирок этиб ишончли бошқарувчига муайян муддатга мерос мол-мулкни ишончли бошқаришга топширади, ишончли бошқарувчи эса бу мол-мулкни меросларга фойдасини кўзлаб бошқариш мажбуриятини олади [6, 167-бет].

Р.И.Виноградова ва В.С.Репиннинг фикрича, мерос мол-мулкнинг ишончли бошқарувчиси тадбиркор бўлмаган муомалага лаёқатли фуқаро ёки муассасани истисно этган ҳолда нотижорат ташкилотлари бўлиши мумкин [7, 145-бет].

Фикримизча, ишончли бошқарувчи сифатида тадбиркор бўлмаган фуқаролар ва нотижорат ташкилотлари иштироки этиши мумкинлиги ҳақидаги доимий рента шартномасида қўлланиладиган чекловни мерос мол-мулкни ишончли бошқаришга нисбатан қўллаш ноўриндир. Чунки, ишончли бошқаришнинг субъектларига нисбатан қонунчиликда бундай таъқиқ белгиланмаган. Шу сабабли мерос объектини ишончли бошқаришга беришда ҳар қандай фуқаро ва юридик шахс ишончли бошқарувчи сифатида мазкур муносабатда қатнашиши мумкин. Мазкур фикр Н.И.Остапюк томонидан ҳам билдирилган. Унинг қайд этишича, ҳақиқатда мол-мулкни ишончли бошқариш қонунда белгиланган асосларда жорий этилганда, мазкур мол-мулкни тадбиркорлик мақсадларида фойдаланиш назарда тутилмайди. Бу вазиятда ишончли бошқариш биринчи навбатда, уни кўпайтириш эмас, балки сақлаш мақсадида таъсис этилади. Бу эса ўз навбатида, мерос мол-мулкни профессионал тадбиркор ёки тижорат ташкилотига ишончли бошқариш бериш мумкин эмаслигини англатмайди [8, 35-бет]. Дарҳақиқат, айрим ҳолатларда, масалан, мерос объекти сифатида кўчмас мол-мулк ёки мулккий комплекс сифатида корхона берилган ҳолларда ишончли бошқарувчи тадбиркор фуқаро ёки тижоратчи юридик шахс бўлиши мақсадга мувофиқдир. Шу боис бу ҳолатда М.В.Телюкинанинг қонунда назарда тутилган асосларда мол-мулкни ишончли бошқариш ҳолатларда профессионал бошқарувчиларни жалб этиш мумкинлигини истисно этмайдиган нуқтаи назарини [9, 345-бет] қўллаб-қувватлаш мумкин.

Албатта, ишончли бошқаруви номзодига нисбатан чеклов ФКнинг 852-моддаси бешинчи қисмида белгиланган нормадан англашиладики, унга кўра, ишончли бошқарувчидан ташқари ҳар қандай шахс фойда олувчи бўлиши мумкин. Шу муносабат билан меросхўр мерос мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида ишончли бошқаруви бўлиши мумкин эмаслигини кўрсатади.

Ушбу ҳолат юзасидан юридик адабиётларда яхлит фикр мавжуд эмаслигини кўриш мумкин. Н.Ю.Рассказованинг фикрича, бу ҳолат мероснинг ишончли бошқарувчи бўлиши яхшироқдир, чунки у мерос мол-мулкни сақланишидан кўпроқ манфаатдор ва шунга ҳаракат қилади. Бироқ шу билан бирга, унинг қайд этишича, меросхўр – фойда олувчидир, гарчи унинг фойда олувчилиги назарда тутилгани ҳолда бошқарувчи бўлиши мумкин эмас. Ўзининг нуқтаи назарини Н.Ю.Рассказова шу билан асослантирадики, ушбу қоидага риоя этмаслик бир томондан меросхўр – бошқаруви иккинчи томондан бошқа меросхўрлар ўртасидаги манфаатлар тўқнашувни юзага келтириши мумкин. Хусусан, меросхўр – бошқарувчи мерос мол-мулкига нисбатан бошқа меросхўрлар эга бўлмайдиган ваколатларга эга бўлади. Чунки, бошқа меросхўрлар бошқарувчи меросхўр билан бир хилда мерос мол-мулкига нисбатан умумий мулк ҳуқуқига эгадирлар. Бошқача айтганда, меросхўр – бошқарувчи мерос мол-мулкни бошқариш пайтида ўзининг мавқъедан фойдаланиб бошқа меросхўрларга қарши суиистеъмолликка йўл қўйиши мумкин.

Бундан ташқари, Н.Ю.Рассказова бундай таъқиқнинг моҳиятини аниқлашга ҳаракат қилади, нима учун қонун чиқарувчи бундай қондан белгиланганлигига эътибор қаратади ва у бу борада фуқаролик кодексининг вакиллик тўғрисидаги нормаларига мурожаат қилади: ўз ўзига нисбатан вакиллик қилиб бўлмайди. Ишончли бошқаришга нисбатан эса билвосита вакиллик ёки очиқ вакиллик бўлиши мумкин, чунки ишончли бошқарувчи муомалада мулкдорни ифода этади. Мулкдор эса ўз ваколатларини амалга оширишни истамайди ёки амалга ошира олмайди ва ўз ваколатларини махсус шахсга топширади. Бунда у ваколатларини ишончли шахсга топширишни истамайди, чунки уни ишончли бошқарувчи мақомидаги шахс қаноатлантиради, чунки ишончномада аниқ ваколатлар кўрсатилади, ишончли бошқаришда эса барча ваколатлар ўтказилади, яъни умумрухсат этилган режим қўлланилади ва бу жуда қулайдир [10, 167-бет].

Шу тарзда ушбу муаллифнинг нуқтаи назарини ўрганиб, шундай хулосага келиш мумкинки, қонунни юзаки таҳлил этиш меросхўрнинг ишончли бошқарувчи бўлиши мумкин эмаслигини, бироқ масалага чуқурроқ ёндашилганда меросхўрнинг ишончли бошқарувчи бўлишига нисбатан қонунчиликда аниқ чекловлар мавжуд эмаслигини кўрсатиши таъкидлаш мумкин.

Юридик адабиётларда мазкур ёндашувдан фарқ қилувчи, нисбатан кенгроқ талқин ҳам мавжуд. Бошқа муаллифларнинг фикрича, мерос мол-мулкига ишончли бошқаришни таъсис этишнинг асосий мақсади ушбу мол-мулк сақланиши таъминлаш ва белгиланган муддат ўтгач уни меросни қабул қилган меросхўрларга топшириш ҳисобланади. Шу сабабли ишончли бошқарувчи сифатида меросхўрлардан орасидан бирини танлашни рад этишга нисбатан асос мавжуд эмас, гарчи улар меросни қабул қилиш ёки уни рад этиш борасида якуний қарорга келмаган бўлсада [11, 10-бет].

В.Г.Шабунина мазкур нуқтаи назарни қўллаб-қувватлайди. Унинг фикрича, меросхўрнинг муайян муддат ўтгач мерос мол-мулкини олишдан манфаатдорлиги унинг мазкур мол-мулкни ёмонлашуви ва камайиб кетмаслигини таъминлайди ва шу сабабли ҳам меросхўрни ушбу мол-мулкка нисбатан ишончли бошқарувчи сифатида тайинлашга тўсқинлик қилмаслиги лозим. Ўз нуқтаи назарини ушбу муаллиф шу билан асослайдики, мазкур конструкция ворислик ҳуқуқида маълум бўлиб, бунда меросхўр мерос таркибига кирадиган мол-мулкни, ушбу меросхўр меросни қабул қилиш ёки уни рад этиш истагини билдирганидан қатъий назар омонат сақлаш учун топшириши мумкин [12, 19-бет].

Мазкур ҳолатга нисбатан Е.А.Янушкевичнинг нуқтаи назари ўзига хос бўлиб, унинг қайд этишича, агар мерос мол-мулкини ишончли бошқариш шартномасининг конструкциясини учинчи шахс фойдасига тузиладиган шартномаси эканлигидан келиб чиқилса, ишончли бошқарувчининг айна пайтда фойда олувчи сифатида иштирок этиш имконияти мумкин бўлмайди. Юзага келган вазиятда ишончли бошқариш шартномасини тузиш мақсадга мувофиқлиги фактидан келиб чиқиш лозим. Агар бу бўлғуси биргаликдаги мулкдор бўлса, у бошқа меросхўрлар томонидан мерос қабул қилиб олиш пайтигача иш юритишни давом эттиради (ишончли бошқариш шартномасини тузмаган ҳолда). Агар у биргаликдаги мулкдор эмас, балки бўлғуси меросхўр

бўлса у ишончли бошқарувчи бўлиши мумкин эмас [13, 98-бет].

Мазкур фикрларга муносабат билдирар экан, И.З.Шагивалеева мерос мол-мулкини ишончли бошқарувчи сифатида меросхўр иштирок этиши мумкин, деб ҳисоблайди. Унинг ёзишича, мерос мол-мулкини ишончли бошқаришни меросхўрларнинг ўзига юклаш, ушбу мол-мулкни бошқа шахс бошқарганидан кўра кўпроқ фойдали бўлади ва меросхўрнинг мол-мулкка нисбатан ғамхўрлиги юқоридир [14, 196-бет].

Фикримизча, меросхўрнинг мерос мол-мулкини ишончли бошқарувчи мақомига эга бўлиши мантиқан ФКнинг 852-моддаси бешинчи қисмига мувофиқ эмасдай кўринади. Бироқ ишончли бошқарувчи сифатида меросхўрнинг тайинланиши ва унинг бошқарув ишларини амалга ошириши мерос объектини сақлаш ва унга етарли даражада ғамхўрлик қилиш даражасини оширади. Шу боис амалдаги қонунчиликда мерос мол-мулкини ишончли бошқаришга оид махсус нормаларини киритиш мақсадга мувофиқдир. Бу борада хорижий мамлакатлар қонунчилигига эътибор қаратадиган бўлсак, Россия Федерацияси Гражданлик кодексининг 1173-моддаси “мерос мол-мулкини ишончли бошқариш” деб номланади ва унда белгиланишича, агар мерос таркибига нафақат муҳофаза қилишни, балки бошқаришни талаб этадиган мол-мулк (корхона, хўжалик ширкати ёки жамияти устав капиталидаги улуш, қимматли қоғозлар, мутлақ ҳуқуқлар ва шу кабилар) мавжуд бўлса, нотариус ушбу Кодекс 1026-моддасига мувофиқ ишончли бошқариш муассиси сифатида ушбу мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасини тузади.

Агар ворислик васият ижросиси тайинланган васиятнома бўйича амалга оширилса, ишончли бошқариш муассиси ҳуқуқлари васият ижросисига тегишли бўлади.

Назаримизда, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 1149¹-моддаси сифатида мерос мол-мулкини ишончли бошқариш” деб номланган моддани киритиш ва унда мерос мол-мулкини ишончли бошқариш шартномасини тузишга оид қоидалар белгиланиши лозим. Бунда мерос мол-мулкини ишончли бошқариш шартномасида бошқарув муассиси нотариус бўлиши, ижросиси тайинланган васиятномада бошқарув муассиси васият ижросиси бўлиши, бундай мол-мулкни ишончли бошқаришга оид бошқа муносабатлар ФКнинг 49-боби қоидалари билан тартибга солиниши ифодаланиши зарур.

Адабиётлар рўйхати:

1. Григорьева А.Г., Сушкова И.А. Доверительное управление наследственным имуществом // Журнал Общество: политика, экономика, право. 2016. – 35 с.
2. Чухненко В.В. Доверительное управление недвижимым имуществом, входящим в состав наследства // Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право». 2012. – С. 126.
3. Шубкина Ю.Ю. История становления института доверительного управления имуществом в российском праве // История государства и права. 2008. – №6. – С. 15.
4. Янушкевич Е.А. Доверительное управление наследственным имуществом // Вестник Удмуртского Университета. 2005. – №6. – С. 98.
5. Казанцев И.А. Особенности договора доверительного управления наследственным имуществом // Вестник КемГУ. 2012. № 4 (52). Т.1. – С. 345.

6. Рассказова Н.Ю. Доверительное управление наследственным имуществом, учреждаемое нотариусом // Закон. 2007. – №2. – С.167.

7. Репин В.С. Комментарий к Основам законодательства Российской Федерации о нотариате – М.: Норма: Инфра-М, 2001. – С.145.

8. Остапук Н.И. Доверительное управление наследственным имуществом // Нотариус. 2006. – №1. – С. 35.

9. Телюкина, М.В. Наследственное право: Комментарий Гражданского Кодекса Российской Федерации: учеб. практ. пособие. – М.: Дело, 2002. – С. 345.

10. Рассказова Н.Ю. Доверительное управление наследственным имуществом, учреждаемое нотариусом // Закон. 2007. – №2. – С.167.

11. Шиловост О.Ю. Особенности доверительного управления наследственным имуществом // Юридический мир. 2006. – №7. – С.10.

12. Шабунина В.Г. К вопросу о доверительном управлении наследственным имуществом // Нотариальный вестник. 2008. – №2. – С. 19.

13. Янушкевич Е.А. Доверительное управление наследственным имуществом // Вестник Удмуртского Университета. 2005. – №6. – С. 98.

14. Шагивалеева И.З. Некоторые вопросы юридической природы договора доверительного управления // Вестник ОГУ. 2013. – №3. (152). – С. 196.

У. М. Сайдахмедов,

ЎЗР Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби “Иқтисодий ҳуқуқ” кафедраси ўқитувчиси

ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

Аннотация: мазкур мақолада бугунги кунда тадбиркорлик субъектлари, хусусан, фермер ҳамда деҳқон хўжаликларига мамлакатимизда яратиб берилаётган имтиёзлар, бу соҳани тартибга солишчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг таҳлилига тўхталиб, фермер ҳамда деҳқон хўжаликларининг давлат иқтисодиётига қўшаётган ҳиссаси ҳамда улуши ҳақида ёритилган. Шунингдек, мақолада фермер хўжаликлари томонидан уларга яратиб берилган имтиёзлардан қай даражада фойдаланаётганликлари танқидий таҳлил қилиниб, бу соҳани янада такомиллаштириш ҳамда ривожлантириш юзасидан таклиф ва мулоҳазалар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: томорқа, фермер хўжалиги, ислохот, имтиёз, даромад, такомиллаштириш, таҳлил.

Аннотация: в данной статье освещены создаваемые в стране льготы для субъектов предпринимательства, в частности, для фермерских и деханских хозяйств и об анализе нормативно-правовых актов, регулирующих данную сферу, а также вкладе фермерских и деханских хозяйств в экономику страны. Кроме того, дан критический анализ степени эффективного использования предоставляемых льгот фермерскими хозяйствами, а также разработаны предложения по улучшению развития данной отрасли.

Ключевые слова: приусадебный земельный участок, фермерское хозяйство, реформа, льгота, доход, совершенствование, анализ

Annotation: this article highlights the benefits created in the country for business entities, in particular for farms and dekhkan farms, and on the analysis of legal acts regulating this area, as well as on the contribution of farms and dekhkan farms to the country's economy. In addition, the article provides a critical analysis of the degree of effective use of benefits provided by farms, as well as proposals for improving the development of the industry.

Keywords: farmland, farm, reform, benefit, income, perfection, analyze

Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритган илк йилларидан Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.Каримов бошчилигида фермер хўжаликларини қўллаб-қувватлашга ҳамда фермерлик ҳаракатини ривожлантиришга давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилди.

Мамлакатимизда аграр ва иқтисодий муносабатларни ислоҳ қилишнинг ҳуқуқий асосларини яратиш мақсадида мустақиллиқнинг дастлабки йиллариданоқ қабул қилинган қатор қонун ҳужжатлари қишлоқ ҳудудларда янги ҳуқуқий муносабатларни жорий этиш ҳамда фермерликни ривожлантириш имконини яратди.

Бугунги кунга келиб, мамлакатимизда фермер хўжаликлари республика иқтисодиётига ўзининг солмоқли ҳиссасини қўшмоқда. Юртимизда 60 мингдан ортиқ фермер хўжаликларига тадбиркорлик фаолияти субъектлари орасида ҳам катта аҳамият берилмоқда.